

BUITEN

28^E JAARGANG N^O. 17

ZATERDAG 28 APRIL 1934

Foto Ziegler

HARE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINSES JULIANA DER NEDERLANDEN
1909 — 30 APRIL — 1934

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

HARE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINSES JULIANA DER NEDERLANDEN (ILL.)	BLZ. 193—194
DE AARDE EISCHT HET HARE OP. (EEN VERHAAL UIT GEORGIË)	BLZ. 194—195
DE HOLLANDSCHE WIND (GEDICHT), DOOR M. C. V. O. V. D.	BLZ. 195
OUDE EN NIEUW IN 'T „OUDE LANDSCHAP” (GEÏLL.), DOOR J. H. BERGMANS-BEINS	BLZ. 195, 202—204
CURAÇAO VORHEEN EN THANS (GEÏLL.), DOOR C. K. KESLER	BLZ. 196—199
HAZEN EN KONIJNEN (GEÏLL.), DOOR DR. G. BARENDRECHT	BLZ. 199—201
BOSCO, EEN DUITSCHE-ZWITSERSCHE NEDERZETTING IN TESSINO (GEÏLL.). (SLOT), DOOR NINA J. DIJKSTRA	BLZ. 201—203

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74—76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

BIJ DE VOORPLAAT

Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Juliana herdenkt aanstaanden Maandag haar 25sten geboortedag!

Al wordt helaas Nederland's vreugde over dit heuglijke feit getemperd door den rouw over het verscheiden van de beminde Grootmoeder der Hooge Jarige, dit neemt niet weg, dat alom in den lande en overal elders, waar Nederlanders zijn, met groote blijdschap de dag zal worden herdacht, waarop H.K.H. in 1909 het levenslicht aanschouwde. Vroeg in den morgen van dien voorjaarsdag ging de blijde mare door het land; alom, in stad en dorp, beierden de klokken met vroolijken klank, wijduit wapperde in den lentewind de spontaan uitgestoken driekleur met den oranjewimpel. Er was een Prinses geboren!

Waarachtige dankbaarheid was er in alle deelen van het Koninkrijk der Nederlanden, dat een nieuwe spruit aan den alouden, geliefden Oranjeboom, symbool van onze eenheid, ontsproten was.

En zoo is er ook nu dankbaarheid in ons, dat deze spruit zich heeft mogen ontwikkelen tot een lieflijke bloem, de schoonste bloem in Hollands Tuin!

Het zij ons vergund, onze eerbiedige gelukwensen te voegen bij de talloos vele, die Hare Koninklijke Hoogheid zullen toestroomen.

LANG LEVE ONZE PRINSES!

DE AARDE EISCHT HET HARE OP

EEN VERHAAL UIT GEORGIË

ER was eens een weduwe, die één zoon had. Toen de jongen groter werd en bemerkte, dat alle andere jongens van zijn leeftijd een vader hadden, behalve hij, vroeg hij op zekeren dag: „Moeder, hoe komt het, dat alle andere jongens een vader hebben en ik niet?”

„Omdat je vader dood is”, antwoordde zijn moeder.

„En komt hij nooit meer terug?”

„Nee, kind, je vader komt nooit terug, maar eens zullen wij naar hem toe gaan. Niemand kan aan den dood ontkomen, ook wij moeten sterven en in de aarde begraven worden.”

„Ik heb God niet om mijn leven gevraagd”, antwoordde de jongen, en als Hij het me gegeven heeft, waarom neemt Hij het dan weer terug? Ik ga zoeken of ik 'n plek kan vinden waar er geen dood bestaat.”

„Zijn moeder deed haar best hem er van terug te houden de wereld in te trekken om zoo'n plek te zoeken, maar tevergeefs. De jongen ving zijn tocht aan. Hij zwierf over de geheele aarde, maar overal, waar hij kwam en vroeg: „Komt de

dood hier?” ontving hij hetzelfde antwoord: „Ja!” En hij werd twintig jaar en had nog het Land van het Eeuwige Leven niet gevonden.

Op een dag liep hij over een veld, toen hij plotseling een hert voor zich zag, welks getakte horens tot in de wolken reikten, zoodat hun einde niet te zien was. De jongeling keek met verbazing naar dit groote gewei, liep naar het hert toe en zei: „Zeg mij, in den naam van den Schepper der Wereld, is er een plaats, waar de dood niet komt?”

„Ik ben een bode Gods en doe naar Zijn wil”, antwoordde het hert. „Ik zal zoolang leven, tot mijn gewei den hemel bereikt heeft, maar dan moet ik sterven. Als je wilt, kun je bij me blijven tot mijn dood: je zult niets te kort komen.”

„Nee”, zei de jongeman. „Ik wil of voor altijd leven of heelemaal niet. Anders had ik even goed thuis kunnen blijven, in plaats van dezen tocht te ondernemen.”

Met deze woorden verliet hij het hert en ging verder. Hij dwaalde door woestijnen, steppen en vlakten, door weiden en wouden, tot hij ten laatste aan een ravijn kwam, dat hem voorkwam als de hellekrocht: bodemloos gaapte het voor hem. Rondom het ravijn verhieven zich geweldige rotsen hoog in de lucht en op den top daarvan zat onbewegelijk een raaf. De jongeling wendde zich tot den vogel met de woorden: „Raaf, weet je een land waar er geen dood bestaat?”

„Ik ben een bode Gods”, antwoordde de raaf. „en ik zal zoolang leven tot ik dit ravijn gevuld heb. . . . Als je wilt, kun je bij me blijven, je zult aan niets gebrek hebben.”

Maar de jongeman had daaraan geen ooren naar en zette zijn weg voort. Zonder eenige verdere ontmoeting bereikte hij het zeestrand. In de verte zag hij iets glinsteren en toen hij dichterbij kwam, zag hij dat het een huis van glas was. Het had geen deuren, maar bij nader onderzoek zag hij een streep over het glas: hij drukte hier op en het huis ging open. Daar binnen lag een meisje, zoo schoon, dat zelfs de zon afgunstig was op haar schoonheid en minder stralend scheen wanneer zij over den drempel kwam. Ook de jongen was getroffen door haar schoonheid: hij liep op haar toe en stelde haar dezelfde vraag, als hij het hert en de raaf gedaan had. „Zoo'n land bestaat niet”, zeide zij, „maar waarom zoek je het? Blijf hier bij mij!”

„Ik ging niet van huis weg”, antwoordde de jongeling. „om jou te vinden, maar om het land te vinden waar geen dood bestaat.”

„Je zoekt te vergeefs”, antwoordde zij. „de aarde eischt het hare op, je zult het Land van het Eeuwige Leven niet vinden. Zeg eens, als je kunt, hoe oud ik ben?”

De jonge man keek haar aan; haar jeugdige gestalte en de blos op haar wangen betooferden hem zóódanig, dat hij leven en dood vergat. „Je kunt niet veel ouder dan vijftien jaar zijn”, zei hij.

„Je vergist je”, antwoordde zij. „ik besta van den eersten dag der Schepping af en ben nu juist zoo als ik toen was. Ik heet Schoonheid; ik zal altijd zijn als ik nu ben. Je hadt bij me kunnen blijven, maar je bent de onsterfelijkheid niet waard. een eeuwig leven zou je gaan tegenstaan”. Maar de jongeman beloofde nooit iets tegen haar wil te zullen doen en altijd bij haar te zullen blijven.

De jaren vlogen voorbij: het eene na het andere; zóó snel gingen zij om, dat zij seconden leken. De aarde veranderde steeds door, maar de jongeling wist niets van die verandering, en het meisje bleef steeds dezelfde. Een eeuw ging aldus voorbij.

Toen begon de jongen naar huis te verlangen. Hij wilde zijn moeder zien, zijn vrienden en bekenden. „Ik moet naar huis om mijn moeder en vrienden te zien”, zei hij tot het meisje. „Je zult zelfs hun gebeente niet meer vinden; wat heb je er dus aan?”

antwoordde zij. „Wat voor onzin praat je daar?” riep hij uit. „ik kwam eerst kort geleden bij je, waarom zouden ze dan al dood zijn?”

„Ik zei je in 't begin”, zei het meisje. „dat je het eeuwige leven niet waard was. Maar doe zooals je wilt. Neem deze drie appels mee en eet die op, wanneer je thuis gekomen bent.”

De jongeman verliet nu het meisje en trok weer naar het huis van zijn moeder. Onderweg kwam hij langs de oude bekende plaatsen: de raaf zat op zijn rots, maar hij was dood, en het ravijn was opgevuld. Het hart zonk den jongen in de schoenen, toen hij dat zag: hij wilde naar het meisje terugkeeren, maar er was iets, dat hem verder dreef. Over rotsen, door wouden en over velden trekkend, kwam hij tenslotte bij het hert: het stond er nog, maar het was dood en de hemelen werden gedragen door zijn horens. Voor het eerst kwam nu de gedachte op in den jongeling, dat vele jaren voorbij gegaan waren, sedert hij daarlangs getrokken was. Maar weer voelde hij zich voortgedreven naar huis. Hij kwam in zijn geboortedorp, doch ontmoette niemand, dien hij kende. Hij vroeg naar zijn moeder: niemand wist iets

van haar af, slechts een oud echtpaar zei hem dat ereens, volgens oude overlevering, een vrouw van dien naam geweest was; maar dat was duizend jaar geleden, en haar zoon kon onmogelijk nu nog leven. ☼ Niemand wilde hem gelooven, dat hij werkelijk de zoon van die vrouw was; allen dachten, dat hij een bode Gods was. En allen verzamelden zich daar om hem heen en liepen met hem mee. Ten laatste kwam hij op de plek, waar het huis van zijn moeder gestaan had; nog waren er puinhoopen, afgebrokkelde muren, bedekt met mos en overwoekerd door brandnetels. En nu kwam het gehele verleden hem weer helder voor den geest; hij dacht aan zijn moeder en zijn kindsheid; bittere gedachten drongen zich op in zijn hart. Toen dacht hij aan de appels: hij at den eerste — en plotseling viel er een witte baard van zijn kin tot over zijn borst. Hij at den tweede — en zijn knieën knikten, zijn krachten begaven hem. Hij schaamde zich over zichzelf. Hij vroeg een van de jongens rondom hem zoo goed te zijn den derden appel uit zijn zak te halen en hem te geven. En toen hij dien gegeten had, gaf hij den geest. ☼ Maar de menschen van het dorp brachten zijn lichaam weg en begroeven het in den naam van Christus.

DE HOLLANDSCHE WIND

DOOR M. C. v. O. v. D.

Jij Hollandsche wind,
je ruikt naar rivieren,
Je ruikt naar de wijde
Hollandsche zee,
Je raast in mijn ooren,
je waait door mijn haren,
Je voert er de smaak
van zout met je mee!
Je speelt met de wolken,
in loodgrijze luchten,
Je smijt met de regen
uit wolkenlucht grauw,
Je jaagt ze weer weg, en
de wolken . . . ze vluchten . . .
Je blaast ons weer droog, en
de hemel wordt blauw!

Jij Hollandsche wind,
je drijft onze molens,
Snel draaien de wieden,
de polder wordt droog;
Het lied van de wind klinkt
in suizlende boomen,
De ritslende toppen,
ze wuiven omhoog!
Je rimpelt de stroomen,
je blaast in de zeilen
Van dobbrende scheepjes
op wateren blauw . . .
Je brengt ons de zon weer,
na onweer en regen:
Jij Hollandsche wind,
wij houden van jou!

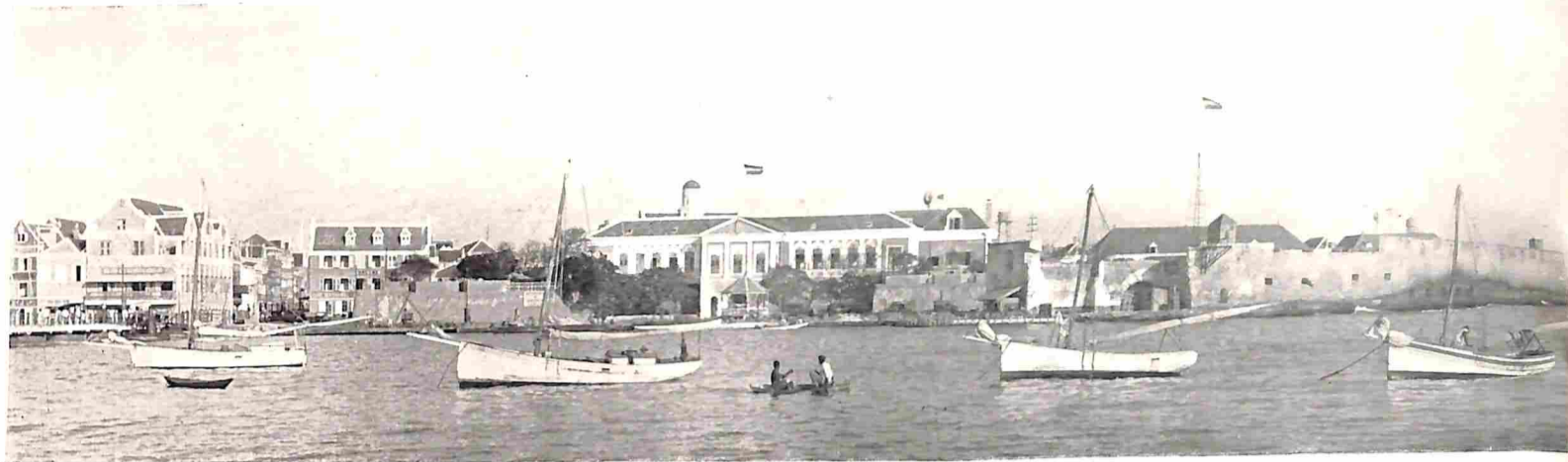
OUD EN NIEUW IN 'T „OUDE LANDSCHAP”

DOOR J. H. BERGMANS—BEINS.

KOM naar Drenthe, maar doe het gauw als gij het „oude” nog wilt zien: het oude in cultuur en volksleven. Trek het door met iemand, die het eerder bereisde of die er woont en het kent, die u de veranderingen wijst, die allicht aan het oog van den vreemdeling op dit gebied voorbijgaan. ☼ Daar aan den rand van de groote heide, met z'n altijd wisselend aspect, liggen de oude dorpen, meestal verscholen tusschen hooge, vaak eeuwenoude eiken. Wijd spreiden ze hun takken, de oude wachters, die zoo één met het landschap zijn, dat wij ze niet van de dorpjes kunnen scheiden. ☼ In hun dichte bladerkronen nestelen de vogels en zingen hun lied en de grijsgroene ruwe stammen, met mos begroeid, dragen den machtige kroon met fiere statie. ☼ In groepjes ziet men ze staan on

de oude erven, waar ze nimmer ontbreken mochten. De bewoners gebruikten het hout om hunne huizen te herstellen en zeker niet in de laatste plaats dienden ze voor „kistholt” bij een sterfgeval. Op de „hilde”, het zoldertje boven den koestal, werden de ruwe planken bewaard tot tijd en wijle de dorpstimmerman kwam, om voor een der gestorven huisgenooten de doodkist te maken; bij den boer aan huis van het eikenhout dat op eigen erf was gegroeid. ☼ Steeds werd de voorraad aangevuld, opdat het hout goed droog was als het gebruikt moest worden. ☼ Over de dorschdeel werd het lijk uitgedragen, om op de „baanderstraat” op den wagen van den naasten buurman gezet te worden, die het grafwaarts reed. ☼ Verder op het erf in de nabijheid van de zogenaamde „geutendeur” was de put, waaruit het water werd opgehaald. Met een langen hefboom, waaraan een stok, die den emmer naar beneden voerde en weer omhoog bracht, moest men het water uit den, soms zeer diepen, put halen. Een dicht houten hekje, ter hoogte van een Meter ongeveer, was de omheining. ☼ Meestal was de put van turf opgezet, waardoor er soms „grummen” in het heldere water waren, die wel niet zooveel schade deden, maar toch niet begeerd werden. Dit was de oorzaak dat later de putten meer en meer van keisteen of vlinten werden opgezet, waardoor de lastige turf-vlokjes niet meer voorkwamen, nog later gebruikte men „putsteen” en nu cementringen. ☼ Voor de keukenramen — de keuken is het woonvertrek — was het „hoffien”, waar de boerin enkele groenten en wat bloemen kweekte; hier zag men bij de meeste boerenhuizen: rozen, krullielies, stokrozen, goudsbloemen, rooduiten. Bovendien kweekte men een bosje salie of selve waarvan men de blaadjes gebruikte voor saliemelk en die ook als geneesmiddel bij gevatte kou, hoog in aanzien stonden. ☼ Een vlierstruik mocht niet ontbreken. Veelal kan men die vinden in de nabijheid van den oven, die zich op de meeste boerenerven bevond. ☼ In dezen oven werd het dagelijks brood gebakken, welke kunst de meeste boerinnen uitstekend verstonden. ☼ De „eigenverbouwde rogge” werd door den molenaar gemalen en zorgvuldig gezeefd door de boerin, die van de aldus verkregen „bloem”, vermengd met enkele ponden tarwebloem, voedzaam en smakelijk brood (stoet) bakte. Van de zemelen bakte men roggebrood. Een mulder die goed „kliën” (klein, fijn) kon malen en dus veel bloem in het meel had, stond in hoog aanzien en men kwam van heinde en ver om daar z'n „stoetmeel” te laten malen. ☼ Aan sommige boerderijen was aan den schuurkant een woninkje aangebouwd, bestaande uit een woonvertrek en een soort bijkeukentje (geut). Zoo'n woning noemde men een kouwgien (kooitje) en de bewoners, meestal niet rijke oude menschen, waren bekend als „Kouw-Ab” of „Kouwen-Trien” en werden gewoonlijk met deze naam aangeduid. ☼ Ook stond op sommige boerenerven een „schaophok”, meestal van hout op een steenen muurtje, terwijl andere boeren hun schapen in de woning onderbrachten. ☼ Dit hing af van het aantal schapen, dat vaak aanzienlijk was en van de beschikbare ruimte, die het huis bood. ☼ Langzamerhand zijn deze oude huizen verdwenen. Men ziet ze nog sporadisch in de afgelegen dorpen. ☼ Hoe meer het groote verkeer ook deze streken nadert, hoe meer de oude huizen verdwijnen en plaats maken voor een nieuweren bouwtrant en de bemoste rieten daken, de lage muren en baanderhoeken moeten plaats maken voor hoogopgetrokken muren, geheel van steen, met pannen gedekt. De kleine, vaak groengekleurde, ruitjes van de ramen der woonvertrekken zijn vervangen door hooge ramen met groote heldere ruiten. ☼ De hofjes voor de keukenramen zijn in aangelegde tuinen herschapen, waar nieuwmodische bloemen bloeien. De put en de oven, de schapenstal en het „kouwgien”, ze zijn verdwenen. Een groepje eikeboomen is niet meer noodzakelijk, want de timmerman maakt de doodkist in zijn werkplaats en levert het hout er bij. ☼ De groote „groene hof”, waar vroeger des avonds de de koeien „naweidden”, als ze van de buitenweiden waren gehaald om ze te melken, wordt niet of weinig meer als zoodanig gebruikt. ☼ De koeien blijven 's nachts in de weide en de melker of melkster gaat met een hondenkar of hittenwagentje (kiddenkar), waarop de melkbussen staan, naar de weide, melkt de koeien ter plaatse en neemt de volle melkbussen mee, die dadelijk aan den weg worden gezet en door den wagen van de boterfabriek wordt opgehaald.

(Slot op bladz. 203)

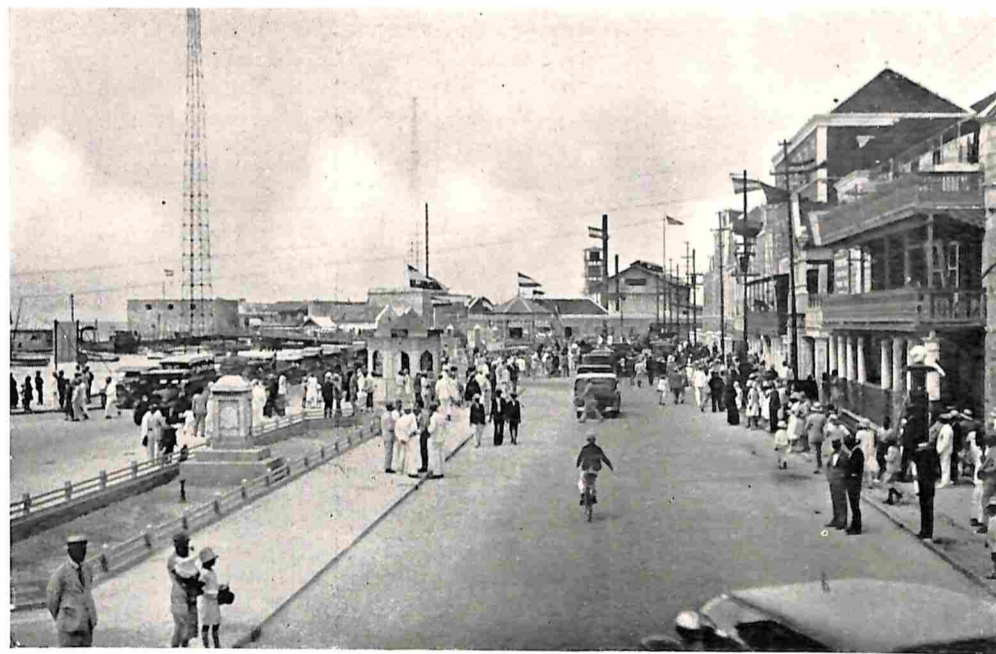
WATERFRONT VAN WILLEMSTAD (CURAÇAO)
LINKS HET BEGIN VAN DE BREEDESTRAAT VAN „PUNDA” (DE STAD); OP DEN HOEK LINKS DE CLUB „DE GEZELLIGHEID”; IN HET MIDDEN HET GOUVERNEMENTS-GEBOUW; DAARACHTER DE TOREN VAN DE PROTESTANTISCHE KERK IN HET FORT AMSTERDAM; GEHEEL RECHTS HET WATERFORT

CURAÇAO VOORHEEN EN THANS

DOOR C. K. KESLER

DE herdenking van het feit, dat op 29 Juli 1634 tegen den avond Johannes van Walbeek met zijn eskader in de St.-Annabaai op Curaçao ten anker ging, doet de gedachten weer eens terug gaan naar den glorieuzen tijd van het laatste deel der 16e en het eerste van de 17e eeuw, toen Hollandsche en Zeeuwsche koopvaarders uitzwermden naar Oost en West en overall, waar voordeel te behalen was, triomfantelijk onze driekleur vertoonden. Hier hadden zij succes met hun gewaagde pogingen om de Spaansche en Portugeesche monopolies te breken, daar moesten zij zich na korter of langer tijd terugtrekken. Maar iedere mislukte poging inspireerde weer tot het ondernemen van iets anders en rusteloze bedrijvigheid heerschte in de havens van Vlissingen, van Rotterdam, van Enkhuizen en vooral van Amsterdam. Terwijl men doende was, om de verschillende oorspronkelijke Compagnieën tot één groot handelslichaam, de V. O. I. C., samen te smelten, wat in 1602 door de krachtige medewerking van Oldenbarneveldt gelukte, was de, in 1567 te Antwerpen geboren en na den val dier stad naar het Noorden uitgeweken, koopman Willem Usselinx rusteloos bezig, een dergelijke Compagnie ook voor het Westelijk halfmond tot stand te brengen. De combinatie, die hij zich dacht, zou verschillende doeleinden na te streven hebben, den Spanjaarden in hun overzeesch rijk afbreuk doen, door hun handel, ten bate der onze, te benadeelen, maar tevens, door het vestigen van blijvende koloniën, de heidensche inboorlingen tot het Calvinistische Christendom en tot beschaving te brengen.

Het is den onvermoeiden strijder voor zijn idealen, die in het laatst van zijn leven ontmoedigd de Republiek verliet, niet mogen gelukken, de Compagnie, die hij zich dacht, te stichten. Wel kwam in 1621 de Geotrooieerde West-Indische Compagnie tot stand, maar op andere grondslagen, dan Usselinx zich die gedacht had. Geruimen tijd echter heeft het denkbeeld nagewerkt om, door het bezetten van vaste punten in de Nieuwe Wereld, in staat te zijn, den Spanjaard op eigen terrein te bestrijden. Twaalf jaren na het einde van het Bestand werd de inbezitneming van een of meer eilanden in de Caraibische Zee weder aanbevolen, wegens de mogelijkheid om daar een „sedem belli” te maken en vandaar „den Viant te infesteren”, een doel, dat men zeer waarschijnlijk in de voorafgaande jaren ook wel in het oog gehouden zal hebben. Zekerheid daaromtrent bestaat echter niet, daar de stukken der V. O. I. C. over de jaren 1630 tot 1634 verloren zijn geraakt. Het staat echter wel vast, dat destijds gegevens omtrent de West in Holland aanwezig waren; Punta de Arraya aan de kust van Venezuela, vanwaar reeds sedert jaren clandestien zout gehaald werd, Bonaire, St.-Martin en andere eilanden waren reeds een en andermaal door Hollanders of Zeeuwen bezocht. In het begin van 1634 meldde zich nu een zekere Jan Jansz. Otzen aan, die zijn diensten aanbood, in geval de Compagnie een onderneming tegen Curaçao wilde beproeven, met welk eiland hij beweerde, voldoende bekend te zijn, daar hij er, als krijgsgevangene der Spanjaarden, eenigen tijd had moeten vertoeven. Zijn aanbod werd aanvaard; op voorstel der Kamer van Amsterdam werd besloten tot het uitrusten van twee schepen, twee jachten en een fluit, bemand met 180 man equipage en 225 soldaten. Het opperbevel werd toevertrouwd aan Johannes van Walbeek, den a.s. Directeur van het te veroveren gebied en Pierre Legrand, commandant van het krijgsvolk. Beiden hadden reeds vroeger in Brazilië gediend en beschikten dus over de noodige ervaring. Het bleek, dat H. H. Bewindhebers bij de keuze der aanvoerders een gelukkige hand gehad hadden; de expeditie liep zonder ernstige tegenslagen geheel naar wensch af. Wel duurde de overtocht van Holland naar Barbados, die in onzen tijd door de schepen der K. N. S. M. in 16 à 17 dagen volbracht wordt, vrij lang, nl. meer dan 6 weken, maar de tijd van snelvarende stoom- of motorschepen lag nog in een verre toekomst. Men was nog geheel afhankelijk van wind en stroom, die het kiezen van de kortste route in sommige gevallen geheel onmogelijk maakten. De laatste, de „stroom”, die ten Zuiden van het eiland in Westelijke richting loopt, deed aanvankelijk den beraamden aanslag zelfs mislukken. De schepen dreven op 30 Juni den mond der St.-Annabaai voorbij en men was

HET BRIONPLEIN TE WILLEMSTAD.
LINKS VAN DEN INGANG DER HAVEN, GENOEMD NAAR LOUIS BRION (1782—1821), DEN BEROEMDEN CURAÇONAAR, DIE IN 1805 EEN BELANGRIJKE ROL SPEELDE IN DE VERDEDIGING VAN HET EILAND TEGEN DE ENGELSCHE EN TOT 1820 DE RECHTERHAND WAS VAN SIMON BOLIVAR, DEN BEVRIJDER.—OP DEN ACHTERGROND HET RIFFORT; HET HOOGHE GEBOUW RECHTS IS DE WONING VAN DEN APOSTOLISCHEN VICARIS

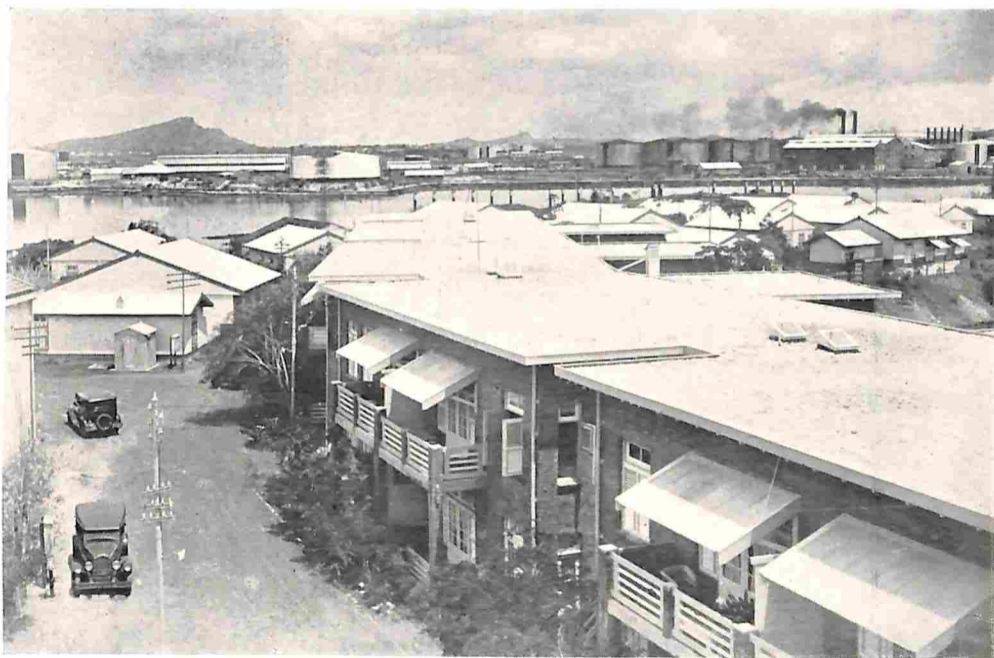
moeten vertoeven. Zijn aanbod werd aanvaard; op voorstel der Kamer van Amsterdam werd besloten tot het uitrusten van twee schepen, twee jachten en een fluit, bemand met 180 man equipage en 225 soldaten. Het opperbevel werd toevertrouwd aan Johannes van Walbeek, den a.s. Directeur van het te veroveren gebied en Pierre Legrand, commandant van het krijgsvolk. Beiden hadden reeds vroeger in Brazilië gediend en beschikten dus over de noodige ervaring. Het bleek, dat H. H. Bewindhebers bij de keuze der aanvoerders een gelukkige hand gehad hadden; de expeditie liep zonder ernstige tegenslagen geheel naar wensch af. Wel duurde de overtocht van Holland naar Barbados, die in onzen tijd door de schepen der K. N. S. M. in 16 à 17 dagen volbracht wordt, vrij lang, nl. meer dan 6 weken, maar de tijd van snelvarende stoom- of motorschepen lag nog in een verre toekomst. Men was nog geheel afhankelijk van wind en stroom, die het kiezen van de kortste route in sommige gevallen geheel onmogelijk maakten. De laatste, de „stroom”, die ten Zuiden van het eiland in Westelijke richting loopt, deed aanvankelijk den beraamden aanslag zelfs mislukken. De schepen dreven op 30 Juni den mond der St.-Annabaai voorbij en men was

toen wel genoodzaakt, langs een grooten omweg, ongeveer via Portorico, te zeilen, om te trachten, opnieuw voor den gemisten havenmond te komen. Na een maand gelukte dit en door de ervaring geleerd, slaagde men erin, op 29 Juli tegen zonsondergang binnen te loopen. De volgende dagen werden besteed aan onderhandelingen met de Spanjaarden, die geen ernstigen tegenstand boden, welke besprekingen tot een overeenkomst leidden, waarbij zij zich verbonden, het eiland te verlaten met diegenen onder de Indianen, die niet wenschten achter te blijven. Op 26 Augustus werden de bepalingen van het verdrag ten uitvoer gelegd en Spanjaarden en Indianen naar de Vaste Kust overgebracht. Zoo waren dus de Hollanders meester op Curaçao; ernstige pogingen, om hen te verjagen werden door den vijand niet gedaan en op 29 Juli kan dus het feit herdacht worden, dat voor 300 jaar onze driekleur op het eiland geschenen werd. ☼ Jammer is het, dat het dan niet tevens 300 jaar onafgebroken Nederlandsch bezit geweest is. Gebeurtenissen gedurende onzen z.g. Franschen tijd hebben dat verhinderd. Zooals dat ook elders met een paar onbetekenende uitzonderingen het geval was, vielen onze bezittingen in de West voor en na in handen der Engelschen. Met Curaçao was dit voor de eerste maal het geval op 13 September 1800, toen het eiland bij capitulatie aan den commandant Watkins van het Britsche fregat *Nereïde* werd overgegeven. Bij den vrede van Amiens (27 Mei 1802) kwam het weder onder het gezag der Bataafsche Republiek en werd op 13 Januari van het volgende jaar aan ons teruggegeven, echter slechts voor korten tijd. Nadat in Europa inmiddels de 3de Coalitie-oorlog was uitgebroken, werd het eiland in den vroegen morgen van 1 Januari 1807 opnieuw en ditmaal bij verrassing door de Engelschen genomen. ☼ Bij den vrede van Parijs in 1815 had Engeland zich bereid verklaard, de meeste onzer vroegere bezittingen en daaronder ook Curaçao terug te geven, wat op 4 Maart 1816 door overdracht aan den, door Koning Willem I benoemen, Gouverneur-Generaal Albert Kikkert geschiedde. Tot 1828 bleef daarna Curaçao met de beide onderhoorige eilanden, Bonaire en Aruba, een afzonderlijk gebied uitmaken, werd in dat jaar met de overige eilanden bij Suriname gevoegd en daarvan bij K. B. van 9 April 1845 No. 8 weder gescheiden, waarna de tegenwoordige toestand intrad, de zes eilanden te zamen bestuurd door een Gouverneur, zetelende te Willemstad op Curaçao. ☼ Bijna drie eeuwen is Curaçao dus Nederlandsch gebied geweest en wel zeer eigenaardig moet het dus genoemd worden, dat, in weerswil daarvan, onze taal er zoo betrekkelijk weinig ingang gevonden heeft. Hier stuiten wij op een typisch Nederlandsche eigenaardigheid: de voorkomendheid ten opzichte van vreemdelingen met betrekking tot de omgangstaal. De Engelschman in het algemeen redeneert aldus: Wie met ons wil praten, moet maar trachten zich tegenover ons verstaanbaar te maken. De Hollander daarentegen beijvert zich, iederen vreemdeling meer of minder gebrekkig in diens eigen taal aan te spreken. Dat hebben blijkbaar in den loop der drie eeuwen onze voorouders op Curaçao ook steeds gedaan met het gevolg, dat daar thans door de inheemschen, van hoog tot laag, bij voorkeur een soort patois gesproken wordt met hoofdzakelijk Spaansche en Portugeesche bestanddeelen, vermengd met een geringe hoeveelheid Nederlandsch en Engelsch. Nederlandsch is er natuurlijk de officieele taal, maar komt in den omgang en in de correspondentie eigenlijk pas op de vierde plaats na Papiamentsch, Spaansch en Amerikaansch-Engelsch. ☼ Hoe een dergelijk dialect ontstaat, is in andere streken in

CURAÇAO, DE HAVEN VAN WILLEMSTAD
OP DEN VOORGROND DE GEOPENDE PONTONBRUG, DE KONINGIN EMMABRUG, DIE DE TWEE HELFTEN DER STAD VERBINDT. RECHTS HET BRIONPLEIN EN EEN GEDEELTE VAN OTRABANDA (DE OVERZIJDE), OP DEN ACHTERGROND IN HET MIDDEN FORT NASSAU

vele gevallen niet gemakkelijk na te gaan; voor Curaçao, dat nog niet langer dan vier eeuwen aan invloeden van Europa en de beide Amerika's onderhevig is geweest, is dat in hoofdzaken wel na te speuren. Behalve uit de nakomelingen van Hollanders toch, bestaat de bevolking er uit een belangrijke groep inwoners van Portugeesch-Joodschen oorsprong, verder uit afstammelingen van de op 1 Juli 1863 vrijverklaarde neger-slaven en eindelijk uit velen, die zich in de laatste jaren op het eiland gevestigd hebben. ☼ Dat de Portugeesche Joden zulk een invloedrijke positie op Curaçao innemen, ligt geheel in de lijn der historie en wij mogen het ons tot een eer rekenen, dat reeds in de 16e of 17e eeuw, toen Jodenvervolgingen in Europa aan de orde van den dag waren, onze Republiek en de koloniën in de West hen gastvrij opnamen en Amsterdam, Brazilië, Suriname en Curaçao voor hun activiteit gaarne werden opengesteld. ☼ Wat de laatste kolonie betreft, schijnen zich daar reeds vrij spoedig na de bezetting in 1634 Joodsche immigranten gevestigd te hebben. Vrij zeker is het ook, dat bij het expeditie-corps van Van Walbeeck zich een Joodsche tolk, Samuel Coheño, bevond en geheel zeker is het, dat na het vertrek van Johan Maurits uit Brazilië (11 Mei 1644) een belangrijk deel der daar gevestigde Joden zich naar het tegenwoordige Fransch Guyana, dat destijds Hollandsch was, en later vandaar naar Suriname

WONINGEN VAN EMPLOYÉ'S DER CURAÇAOSCHE PETROLEUM INDUSTRIE MIJ. IN EMMASTAD AAN DE NOORDZIJDE VAN HET SCHOTTEGAT, EEN WIJDE BINNENLANDSCHE UITBREIDING VAN DE HAVEN. DAARACHTER OLIE-TANKS EN FABRIEKSGEBOUWEN DER C. P. I. M.; LINKS OP DEN ACHTERGROND DE „SEROE PRETOE" (ZWARTE BERG)

begaf en een ander deel sedert 1654 naar Curaçao. ☒ Het handelsverkeer nu met de Spaansche koloniën op de, tegenover Curaçao liggende, vaste kust bevorderde de kennis en het gebruik van de daar gesproken taal; Joodsche invloeden deden Portugeesche bestanddeelen in het dialect optreden en eveneens is aanwezigheid van Nederlandsche en Engelsche elementen gereedelijk te verklaren. Dat alles, door de neger-slaven nog vermeerderd met enkele Afrikaansche bestanddeelen, werd doorengemengd en vooral het Spaansch, met zijn rijkdom van vormen, gewijzigd en vooral vereenvoudigd naar de eischen, die het intellect der zwarten en de geringe vaardigheid hunner spraakorganen eraan stelden. Zoo zal wel in hoofdzaak het proces geweest zijn, waardoor uit Europeesche talen met eenige bijmenging van Afrikaansche bestanddeelen, het Papiamentsch ontstond, de „lingua franca” der Benedenwindsche eilanden en van eenige havens aan de Venezolaansche kust. ☒ Hoezeer Bewindhebbers der W. I. C. prijs stelden op de aanwezigheid der Joodsche kolonisten, blijkt o. a. hieruit, dat men zich in Suriname, terwijl overal elders in Europa en in de koloniën Joden niet als ten volle gerechtigde medeburgers beschouwd en behandeld werden, omstreeks 1670 met hand en tand tegen hun vertrek naar Jamaica, waarvan destijds sprake was, verzette. Op Curaçao hebben zich dergelijke kwesties niet voorgedaan; wel kan vermeld worden, dat de Joodsche kolonisten al spoedig een andere richting uitgingen, dan H. H. Bewindhebbers zich hadden voorgesteld. Eenigen tijd toch had men

de illusie, die in lateren tijd nog wel eens is opgedoken, dat van Curaçao een tropische landbouwkolonie te maken zou zijn. Het is gebleken, dat de klimatologische omstandigheden, vooral de spaarzame en onregelmatige regenval, de verwezenlijking daarvan niet mogelijk maken. Op last nu van de Heeren in Patria moest de toenmalige Directeur, Matthias Beck, de eerste Joodsche immigranten voorzien van voldoende slaven, paarden, hoornvee en landbouwwerktuigen „om de Commercie en Welvaaren van het voorschreeve Eyland te helpen bevorderen”. Het laatste hebben zij en hun nakomelingen zeer zeker gedaan, en wel door zich met de „Commercie”, niet hoofdzakelijk met den landbouw, bezig te worden. En in den loop der eeuwen is de toestand zoo geworden, dat een groot gedeelte van in-uit-, en doorvoerhandel in handen van Joodsche firma's is. ☒ De opdracht, de Joodsche kolonisten van slaven te voorzien, wijst erop, dat reeds in 1650 een niet onbelangrijk aantal negerslaven op Curaçao aanwezig was. Inderdaad was sedert 1641 het eiland het centrum van den handel, waardoor gedeeltelijk clandestien, de Spaansche koloniën in Zuid- en Midden-Amerika van zwarte werkkrachten voorzien werden. Deels waren deze uit de, op last van Johan Maurits in 1637 veroverde, Portugeesche koloniën S. George

del Mina en S. Paulo de Loanda, deels ook van buitgemaakte Portugeesche schepen afkomstig. Geruimen tijd is die slavenhandel, vooral toen het hoofdkantoor ervan hier te Amsterdam en een dépendance daarvan op Curaçao gevestigd was, naar welk eiland de zwarte koopwaar uit Afrika ter distributie over de West-Indische koloniën gevoerd werd, een der voornaamste bronnen van welvaart voor de kolonie geweest. ☒ De Commissaris voor den Slavenhandel, de schakel tusschen het kantoor te Amsterdam en de Spaansche, Portugeesche en Hollandsche leveranciers en afnemers in de koloniën, was dan ook een der voornaamste der „Compagnies bedienden” op Curaçao. De beperking van den slavenhandel in het laatst der 18e eeuw en het verbod ervan in 1814 maakten aan die bron van inkomsten een einde en na lange aarzeling hier te lande werd op 1 Juli 1863, evenals dat met die van Suriname het geval was, de zwarte bevolking van Curaçao vrij verklaard. ☒ Vijftig jaar later werd ter herinnering aan dat feit in den voormaligen stadswal een marmeren plaat ingemetseld met het opschrift:

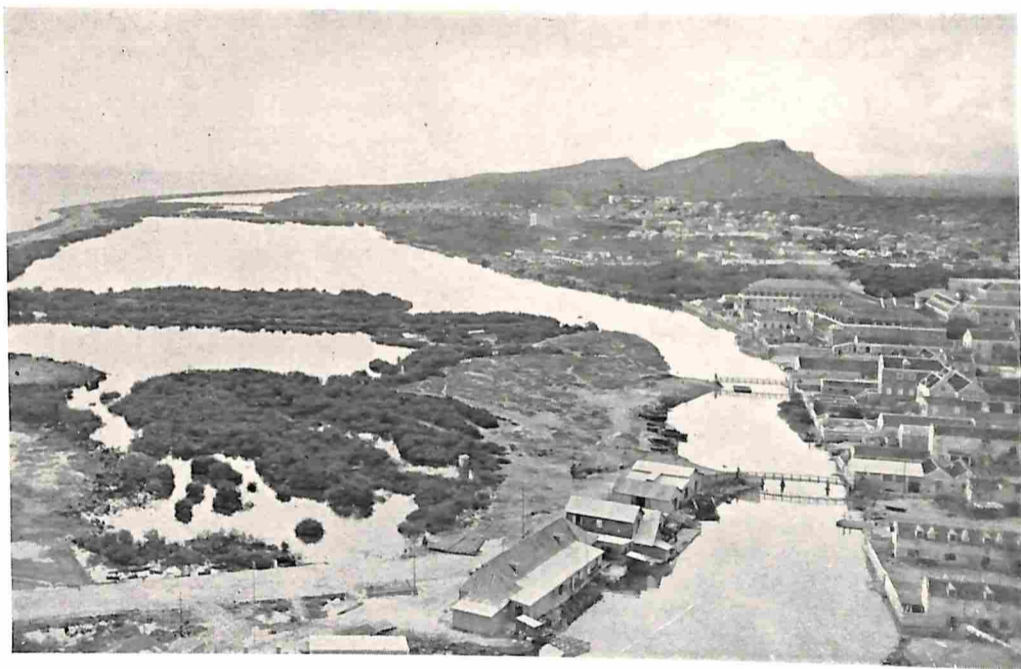
1 Juli 1863—1 Juli 1888.
Van een dankbaar en vrij volk
aan een edel en goed vorst.
De vereering van Koning Wil-

lem III, waarvan dit opschrift getuigt, is door de Curaçoesche bevolking, in weerwil van het feit, dat deze niet altijd onvoorwaardelijk is ingenomen met Holland en de Hollanders, toch loyaal overgebracht op zijne dochter Koningin Wilhelmina. Hiervan getuigt het standbeeld, dat, op initiatief van de Damesclub „Entre Nous” in het Wilhelminapark opgericht, op 12 Januari 1933 door den Gouverneur onthuld werd. Gehechtheid aan het Oranjehuis spreekt verder uit de namen van de pontonbrug over de haven en van het complex gebouwen van de Curaçoesche Petroleum Industrie Maatschappij (C. P. I. M.). Beide toch zijn genoemd naar wijlen de Koningin-Moeder; de Koningin Emmabrug en Emmastad. ☒ Emmastad, het stadsdeel, dat op 10 Januari 1929 officieel dien naam ontving, doet voor den geest het heden van Curaçao oprispen, het belangrijke handelscentrum in de Caraibi-

sche Zee, het exportgebied van fosfaat, maar thans vooral een der middelpunten van de werkzaamheid van de „Kosninklijke”. Met haast verbijsterende snelheid is die ont-nog slechts een vijftiental jaren geleden, slechts eenzame, kale kaansche wijze een complex van oliereservoirs, fabrieken en woningen voor werklieden en employé's ontstaan. En niet alleen daar, maar ook op andere plaatsen, aan de Caracalaties verrezen. ☒ Gelijk elders is de olie de stimulans geweest, die Nederlandsche ondernemingsgeest en doorzettingsvermogen ertoe bracht, van een eiland, dat kort voor den wereldoorlog, na afwisselende perioden van „ups en downs”, aanded

HET FORT „BEEKENBURG” BIJ DE CARACASBAAI
DIT FORT WERD VOLTOOID IN 1703; HET IS GENOEMD NAAR DEN
TOENMALIGEN GOUVERNEUR NICOLAAS VAN BEEK (1701-1704). —
OP DEN VOORGROND WATAPANA SJIMARRON, EEN ACCACIA-
SOORT, WAARVAN DE TAKKEN IN DEN SLAVENTIJD GEBRUIKT
WERDEN VOOR AFSTRAFFING VAN NEGERS. VERDER EENIGE
CACTUSSEN, „KADOESJI” (CEREUS) EN „JUFFROUW” (OPUNTIA)

HET RIFWATER TEN Z. VAN OTRABANDA (DE OVERZIJDE), HET GEDEELTE
VAN WILLEMSTAD TEN W. VAN DE HAVEN
AAN DE LINKERZIJDE KORAALEEFEN, DIE LANGS EEN GROOT DEEL VAN DE
ZUIDKUST VAN CURAÇAO TE VINDEN ZIJN

als een relik van vergane koloniale grootheid uit ons roemrijk verleden, tot nieuw leven te wekken en de herdenking van den datum 29 Juli 1634 te maken tot een feit, de belangstellende aandacht van iederen Nederlander, hier zoowel als in Oost en West, ten volle waardig.

Hazen en Konijnen

DOOR DR. G. BARENDRECHT

EEN jaar of tien geleden logeerde ik eens bij een bevriende familie, die zich in het bezit mocht verheugen van een buitenverblijf aan den Veluwezoom.

Huis en tuin lagen nog net in het droge, zandige gedeelte, midden tusschen de dennetjes, maar de drassige weiden waren nog geen honderd meter verwijderd en zoo viel daar heel wat te beleven. Vooral een groot gazon, dat in de droge zomermaanden slechts met honderden emmers water en veel zweetdruppels — ook de gasten droppen — in het leven geeropen — in het leven te houden, had, ook al door de aanwezigheid van een drinkbak en een weelderige border, een machtige aantrekkingskracht op de dierenwereld van

den omtrek. Elken avond kwamen daar in de schemering een of twee hazen op af, die zich, naar men meende, aan het gras te goed kwamen doen. Nu geviel het echter, dat de gast, aanvankelijk eerder wakker en op de been was dan de bewoners zelf en dan den haas (meestal was het er maar één) vaak in de border en maar zelden op het gras aantrof. En zoo kwam het dan, dat er, toen de gastvrouw op een goeden dag tot de ontdekking kwam, dat van een paar Campanulaplanten alle knoppen waren verdwenen, één persoon in het gezelschap was, die de verklaring daarvan had kunnen geven, zoo niet een merkwaardig solidariteitsbesef met zijn ongenooden medegast hem daarvan weerhouden had. Elken ochtend zat vriend langoor daar op zijn vast plekje uit te zoeken, welke planten ver genoeg waren om hem een smakelijk ontbijt te bezorgen, snuffelend, knabbelend, langzaam heen er weer hobbelen en soms overeind op zijn achterpooten zich uittrekkend om een bijzonder hoogen knop te bereiken. Op een goeden dag echter werd dit vreedzaam bedrijf verstoord door de komst van een . . . tweeden haas, die aanvankelijk niet met oorlogszuchtige neigingen behept scheen en ook zijn deel van het jonge groen kwam halen. Op een gegeven oogenblik echter kwamen ze al etend wat dicht in elkaars buurt en toen had je het lieve leven gaande. Hoe het precies begon weet ik niet meer, maar wel, dat ze elkens in een oogenblik achterna zaten in een dollen ren, die telkens door korte gevechten werd onderbroken. Jongens, wat gaven ze er mekaar

van langs. Recht overeind op hun achterpooten, sloegen ze elkaar met de voorpooten om de ooren, dat het een lust was. Telkens ging een van de twee vechtersbazen er vandoor, op zijn hielen achtervolgd door den overwinnaar van het oogenblik, die na het volgend handgemeen zelf weer de beenen nam. Dat ging zoo een heelen tijd door, tot dat een of andere voor mijn menschenzintuigen onnaspeurlijke oorzaak er een eind aan maakte en beide combattanten ijlings een goed heenkomen zochten. Dat gevecht had plaats in Juni en vormde dus een onderdeel van de tweede of derde serie, waarmee de rammelaars zich den tijd tusschen twee liefdesavonturen korten. De eerste paarperiode valt in Februari of eind

Januari, wanneer de verschrikkingen van den jacht-tijd voorbij zijn en het hazenleven nog „slechts“ bedreigd wordt door de verenigde actie van stroopers, vossen, wezels, bunsings, roofvogels, honden en rondzwervende katten. Na een week of vier, dus nog in Februari, komen de jongen onder de ongunstigst denkbare omstandigheden ter wereld. Zoolang de moeder er bij is, zijn ze nog betrekkelijk veilig, maar die toekt er af en toe ook op uit om wat eetbaars te zoeken en dan zijn de jongen in hun open leger weerloos overgeleverd aan iederen kraai of roofvogel,

ieder en wezel, egel of zelfs mol, die hun bestaan gewaar wordt. Maar het ergste gevaar wordt toch veroorzaakt door het ongunstige jaargetijd zelf, waarin zij het eerste levenslicht aanschouwen. Hoeveel jonge hazen ten offer vallen aan de ijsskoude regen- en sneeuwbuien van de Februarimaand

weet ik niet, maar het zijn er zeker meer dan de jachtpachter ten slotte te pakken krijgt! Die legt er trouwens heel wat aan ten koste om de jonge hazen groot te krijgen en de veronderstelling is wel niet te gewaagd, dat onze hazenstand staat en valt met de gereglementeerde jachtliefhebberij. Een aanzienlijk gedeelte van onze hazenbevolking leeft in hooilanden en is daar sinds de maaimachine den man met de zeis verdrongen

heeft, in zijn jeugd aan een heel bijzonder en verschrikkelijk gevaar blootgesteld. Die machine knipt n.l. zonder enig onderscheid door de grashalmen en de jonge hazen gelijkelijk heen en als de jachtheer niet de voorzorg neemt van iemand met een zak voor de maaimachine uit te laten loopen om de jonge haasjes op te pikken, zal hij daarvan in den eerstkomenden jacht-tijd spijt genoeg hebben. Zoo is het hazenleven een aaneenschakeling van zorgen, want bij al dat voortdurende gevaar voor lijf en leven komt nog de zorg voor het dagelijksche brood. Zoodra en zoolang er op de akkers en groentebedden wat te vinden is en de weilanden vol frisch groen gras staan, veroorzaakt de voedselvoorziening geen zorgen, maar in den winter, als alles kaal of zelfs besneeuwd is, als de overblijvende kool bevroren is, zoodat de hazen er ziek van worden, ja, dan is het

Foto Zimmermann JONGE HAZEN IN HET LEGER

Foto R. Tepe

WAT RITSELT DAAR? DENKT VADER KONIJN

Foto R. Tepe

ALLES VEILIG? DAN GAAN WE OP STAP!

leven zwaar! De hazen van het bosch en de heide zijn er dan nog het best aan toe, aan overdaad zijn ze niet gewend en boomen en struiken met eetbare bast en knoppen zijn altijd nog wel te vinden. ☞ Op het oogblik wordt wel algemeen de theorie aanvaard, dat er een tijd is geweest, nu misschien tweeduizend jaar geleden, dat ons heele land door hazen werd bevolkt, zonder dat die edele dieren door concurrenten in den strijd om het bestaan werden lastig gevallen. Aan die idyllische toestand kwam een einde door de komst van zijn ordinairderen bloedverwant, het konijn. Als van zooveel importen, krijgen de Romeinen ook van deze gebeurtenis de schuld, maar dat is toch iets wat minder vast staat. Wel is het zeker, dat het konijn, waar de omstandigheden hem toelachen — en dat is overal waar de bodemgesteldheid en de grondwaterstand aan zijn graaflust niets in den weg leggen — zijn aristocratischen neef heeft verdrongen. Dat feit heeft aanleiding gegeven tot het veel verbreide, maar wel wat overdreven jagersdogma, dat, waar konijnen zitten, de hazen mankeeren. Nu, dat kunnen de weilanden aan den binnenduinkant en een groot deel van onze heidevelden wel anders vertellen, maar het is toch wel een feit, dat geen enkele haas het verblijf in een streek met bepaald veel konijnen, zooals de duinen zelf, op prijs schijnt te stellen en dan maar liever

onderbreken om te onderbreken dat werkelijk het geval is, komt het verschil eerst recht aan den dag. In zoo'n geval zal een konijn nooit lang loopen, maar zich zoo gauw mogelijk hier of daar, bij voorkeur in zijn hol, waar hij niet graag ver vandaan gaat, verstoppen. Met zijn korte pootjes rent hij er, zonder zijn romp zichtbaar te bewegen, met een vaartje van door. Wanneer daarentegen een haas heeft geconstateerd, dat zijn aanwezigheid niet langer raadzaam is, rent hij in een geweldigen galop meteen een heel eind weg en komt niet zoo gauw tot stilstand. Doordat zijn pooten zoo lang zijn, wordt zijn geheele lichaam bij iederen sprong sterk gekromd, net als bij een hond, die achter een steen aanrent. Wie het geluk heeft een hond een haas achterna te zien zitten, kan daarbij het beroemde „haken slaan” bewonderen, dat is de manoeuvre, waarbij de haas, wanneer de hond hem vlak op de hielen zit, in volle vaart onder een hoek van 90° afzwenkt, iets waartoe de hond ten eenenmale niet in staat is, zoodat hij hem dan ook prompt voorbijstuift, in moet houden, draaien en weer vaart krijgen, een en ander tot groot profijt van Lampe. In het uiterste geval gaat hij ook te water en zoo kon ik het dan een keer beleven, dat hond en haas onder benauwd gebas van den eerste, achter elkaar in een kleine kolk rondzwommen. Op een gegeven oogenblik zag de haas

blijkbaar zijn kans schoon en kroop weer op den wal. Aangezien Bruno een eind verder op het droge kwam, was hij meteen zijn spoor kwijt en toen konden wij ons er mee vermaken den hond hevig te zien zoeken met zijn neus langs den grond, terwijl de haas er aan den overkant van een breede sloot bedaard naar zat te kijken. Want zoowel haas als konijn hebben soms een zeer juist inzicht in situaties waar wegloopen toch niet zou baten of zelfs de zaak verergeren. In zoo'n geval „drukken” zij zich meestal, d. w. z. ze duiken zoo plat mogelijk ineen, ooren in den nek, om zoo weinig mogelijk op te vallen en dan wachten zij maar af wat er gaat gebeuren: wegloopen doen zij dan pas op het laatste oogenblik. ☞ In ons lieve landje, waar we toch al zoo weinig zoogdieren van belang hebben, vormen de hazen, vooral in de vlakke weilanden, een element, dat wij niet graag zouden

KONIJNEN IN HET DUIN

missen. Of wij dat van de konijnen ook zoo zonder eenige beperking kunnen zeggen? Zeker, op de diluviale gronden doen zij niet veel kwaad en dan zijn al die ronde, grijze dieren met hun witte staartjes een heele bron van vreugde. Ook in de duinen heb ik heel wat van de spelen der jonge konijntjes genoten, maar daar ontdekken wij toch al gauw de keerzijde van de medaille: hun verderfelijken invloed op den plantengroei. ☼ In tegenstelling tot zijn grooteren neef, den haas, is het konijn een echte holbewoner. Sommige dieren gebruiken hun hol alleen als kraamkamer, en wieg, en leven verder in het vrije veld, maar de konijnen brengen een belangrijk deel van hun levensdagen onder den grond door. De oude hollen zijn heele burechten met verschillende kamers en een half dozijn uitgangen. Die uitgangen zijn voor alle holbewoners een punt van de allereerste orde en de konijnen hebben het bijzonder ver gebracht in de kunst van zich een vrijen aftocht te verzekeren. In den winter herbergt één zoo'n burecht een heel gezelschap konijnen, die in volkomen pais en vree met elkaar leven en zoo dicht mogelijk opeen kruipen om zooveel mogelijk van hun lichaamswarmte te profiteren. Alleen om te eten komen zij boven den grond, maar erg loonend zijn die fourageertochten dan niet. Alle groene bladeren en stengels zijn verdord, het gras is ook niet veel meer waard en tot overmaat van ramp trekt op een kwaden dag de heele hemel dicht en begint er een dichte dwarreling van sneeuwvlokken te vallen, die weldra ook die laatste schrale gerechten onvindbaar maakt. Wat blijft er dan anders over dan de schors van eikenhakhout en andere struiken? Als je op je achterpooten gaat staan, kan je een heel eind komen en als de nood aan den man komt, klimt een konijn handiger dan ge wel zoudt denken, iets waarvan we ons gemakkelijk kunnen overtuigen door eens te letten op de hoogte, waarop de takken nog worden afgeschild. Bij al die narigheid komt nog, dat in het winterhalfjaar alle vijanden ook op zijn hevigst in actie zijn. Al behoort in de meeste streken van ons land het konijn ook tot het „schadelijk gedierte”, zoodat daar van een gesloten tijd geen sprake is, toch ligt het zwaartepunt van de konijnenjacht in den winter. Wanneer er „spoonsneeuw” is gevallen, ontdekt de strooper met zijn fret de hollen eens zoo gemakkelijk als anders en dan brengt het mooie uitgangensysteem den vernuftigen bouwmeester ten val. De kleine roofdieren, die het nu zonder muizen en jonge vogels moeten stellen, interesseeren zich des te meer voor de konijnen, de winter met zijn seizoenswerkloosheid der landarbeiders brengt een heel leger van gelegenheidsstroopers op de been en heele zwermen bonte kraaien weten ieder ziekgeschoten konijn te vinden, dat zijn hol niet meer heeft kunnen bereiken. ☼ De eerste lentedagen brengen dan ook een heele verandering in het konijnenleven te weeg. Allerwege komen groene spruiten te voorschijn, knoppen worden dik en loopen uit en het voedselprobleem houdt zoo zoetjesaan op, er een te zijn. Het is maar jammer, dat die konijnen al dat schoons zoo prompt weten te vinden. Alles wordt afgebeten, geen kiemplantje is veilig, en menige jonge aanplant van boomen vindt onder hun tanden een ontijdig einde. Zoo is dan het grootste deel onzer eens zoo groene duinen door de vereenigde actie van konijnen en waterleidingen tot een dorre zandwoesteni geworden, waar hondstong en kruiskruid den boventoon voeren. Sommige kiemplantjes, zooals die van de meidoorn, reageeren op een eigenaardige wijze op de konijnenvraat en dan vinden wij daarvan echte dwergvormen, die wel wat lijken op de Japansche dwergboomen, welke trouwens aan een dergelijk proces hun ontstaan te danken hebben. Een andere bron van ergernis is de graverij van de konijnen zelf en het zijn alweer de duinen, die daarvan het meest te lijden hebben. Zóó is een hellinkje met veel moeite vastgelegd en met een dunne moslaag begroeid, of een troepje jonge konijnen gaat er zijn eerste oefeningen in de edele graafkunst houden, de wind krijgt vat op de open gaten en in een ommezentje is de heele boel weer aan het verstuiven dat het een lust is. Maar, laat ons niet te lang bij al deze droeve zaken stil staan en zien of het konijnenleven nog verdere schoonheden omvat. ☼ Met de verbetering van de uitwendige levensomstandigheden gaat een verslechting van de inwendige verhoudingen gepaard. Met het vreedzaam bijeenwonen in kuddeverband is het gedaan, allerwege worden paren gevormd en als er daar elkaar twee van verdragen in de allergrootste en gecompliceerdste hollen, is het al mooi; meestal is er wel een paar, dat alle anderen er uit jaagt. In vele gevallen vinden die dan wel een onderkomen in een verlaten hol, waarvan de wettige eigenaars den weg van al het

Foto Verhoeven

BOSCO. HET SNEEUWDORP

stoffelijke zijn gegaan en anders moeten ze zelf maar aan het graven, om zich en hun gezin een tehuis te verschaffen. Halt, nu maken wij het al te mooi, want aan zijn gezin laat geen konijnenvader zich iets gelegen liggen, integendeel. Als de aanstaande moeder het groote oogenblik voelt naderen, graaft ze in de heel groote hollen, daarbinnen, maar meestal op een veiligen afstand van de echtelijke woning, een aparte kinderkamer, die zij met wol van haar buik bekleedt. Dikwijls worden, door gebrek aan tijd, die kinderkamers maar heel ondiep en oppervlakkig aangelegd, zoodat zij niet moeilijk te vinden zijn. Dat is echter allemaal beter dan de kans te loopen, dat vaderlief zijn afstammelingen onder de oogen krijgt, want dan worden zij zonder complimenten opgevreten. Gedurende den eersten tijd van hun jonge leven gaat de „moer” de jonkies trouw verplegen in hun verblijf, maar na een week of vier, vijf, als de periode voorbij is, waarin zij zoo hevig op hun vaders zenuwen werken, komen ze in het hol zelf en wordt het ook hoog tijd om voor zich zelf te gaan zorgen, want dan komt het tweede stel jongen al in het zicht! Zoo gaat het den geheelen zomer door, wel vijfmaal krijgt de konijnenmoeder gelegenheid haar toewijding te toonen en op het eind van den zomer beginnen de jongen van de eerste worp ook al mede te werken aan de schoone taak van het konijnen-geslacht in stand te houden!

Bosco, een Duitsch-Zwitsersche nederzetting in Tessino

DOOR NINA J. DIJKSTRA

HET SNEEUWDORP (Slot)

HET dorpje Bosco is niet de enige Duitsch-Zwitsersche kolonisatie ten Zuiden van de Alpen. Men vindt verschillende van dergelijke nederzettingen ook in Noord-Italië. Aan den Oost- en Zuidvoet van de Monte Rosa zijn Duitsche plaatsjes gelegen en het bovengedeelte van de Tocevallei, het z.g. Pommatt, is

Foto Verhoeven

STRAATJE IN BOSCO MET KERKTOREN

OUDE EN NIEUW IN 'T „OUDE LANDSCHAP”. EEN OUDE DRENTSCHE HOEVE MET ZWAAR EIKENGEBOOMTE

Duitsch. Een van de uitloopers van deze nederzetting is Bosco. Want, hoewel Bosco niet in het Tocegebied ligt, maar tot het Maggiadal behoort en hoewel tusschen beide dalen zich een hooge bergketen verheft, is er toch verband tusschen het Duitsch-Zwitsersche Bosco en het Duitsch-Italiaansche Tocebekken te ontdekken. Het lange Tocedal dat bij Pallanza in het meer mondt, heeft vroeger aan Zwitserland behoort en er leiden verschillende passen door het hooggebergte, die Gurin en Pommatt verbinden. Vooral in den winter, wanneer deze doorgangen minder streng bewaakt zijn, werd er over deze bergpassen veel smokkelhandel gedreven. De Boscobewoners haalden de waren uit Cevio en Cerentino naar boven, verkochten ze aan de Pommattbewoners, die ze door sneeuw en langs ongebaande wegen over de grens brachten ¹⁾. ☒ Hoewel Bosco als een klein Duitsch eiland op de Italiaansche zee drijft en hoewel er op de scholen in het Italiaansch onderwezen wordt, hebben de dorpelingen door al de eeuwen heen hun eigen spreektaal behouden. De taal der Boscobewoners vertoont veel gelijkenis met het dialect van Ober-Wallis, hoewel het door de afgelegen ligging in ontwikkeling is achtergebleven en nog Middenhoogduitsche woorden en uitdrukkingen bevat. Ook komen er in de Boscotaal woorden voor die half Duitsch, half Italiaansch zijn, als b.v. het woord Schnüzpanett (zakdoek) ²⁾. ☒ Eens heeft men getracht aan Bosco een Italiaanschen priester op te dringen, maar de Boscobewoners wilden naar preeken in de Italiaansche taal niet luisteren. In het belang van de kerk heeft men toen maar weer een Duitschen geestelijke benoemd ¹⁾. ☒ Dicht bij Bosco hebben ook de namen der rotsgevaarten die het hooge bergplateau omringen Duitsche namen. Zoo vindt men er b.v. de Waldfluhhorn en ook de Groszhorn. ☒ Even

Foto N. J. Dijkstra

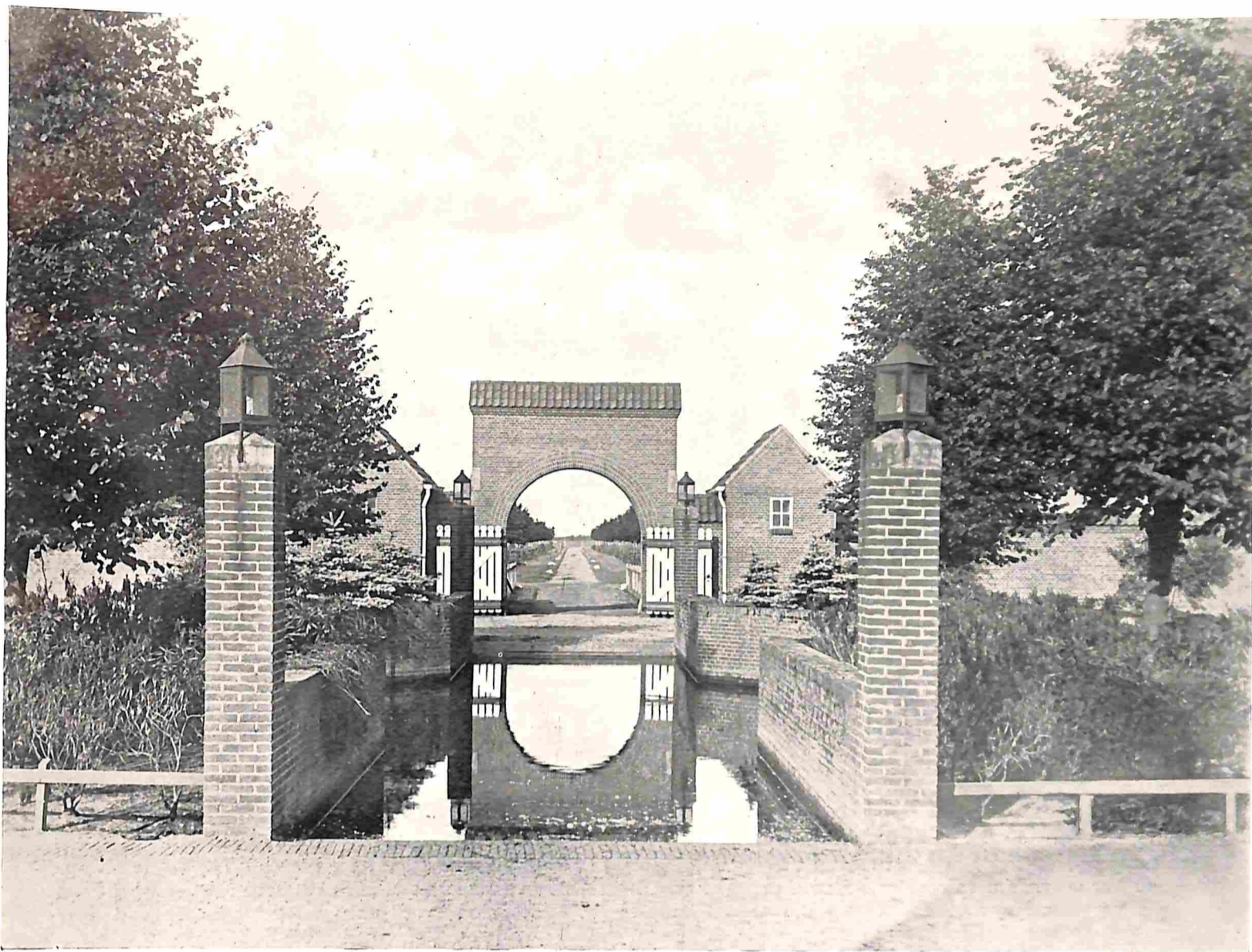
BOSCO IN DE SNEEUW

vóór Bosco komt men langs een groote Mariakapel, die daar geplaatst is als herinnering aan de lawinestorting in het jaar 1749, toen enorme sneeuwmassa's van de Groszhorn naar beneden kwamen en het Westelijk gedeelte van Bosco verwoestten. ☒ Bij de Mariakapel is er van het dorp nog niets te zien, maar dan komen om den hoek de eerste huizen. Vroolijke witte huisjes met sneeuwdaken. ☒ De donkere dennebosschen heb ik nu achter me, het dal verruimt zich tot een wijde open bergkom en daar, in een zee van zon en licht, bijna geheel onder de sneeuw bedolven, ligt het kleine bergdorp. ☒ Er is geen dorpsstraat in Bosco, de huizen staan kriskras dooreen. Smalle weggetjes en trappen leiden tusschen de huizenwirwar door. De woningen staan niet zoo dicht opeen gebouwd als bij de andere Tessinodorpen, die gewoonlijk één grauwe steenmassa vormen. Er zijn hier naast houten, door de zon en het weer donker bruingebrande huisjes, ook vriendelijke witte steenen gebouwtjes en overal kunnen zon en licht vrij doordringen. ☒ Buiten voor hun deurpost in de warme zon zitten de Boscovrouwtjes en ik maak een praatje. Alle spreken zij Duitsch en zijn zeer vriendelijk. Zoolang het dikke sneeuwtapijt hun dorpje afsluit van de buitenwereld, is de komst van een bezoeker een uitzondering en een welkome afwisseling. En wanneer men dan bovendien nog hun taal spreekt, dan wordt men spoedig goede vrienden met de Boscobewoners. ☒ Langs smalle weggetjes klim ik dan naar boven, naar de kleine witte kerk, die wat hooger in het dorp ligt. En telkens zak ik bijna tot aan de knieën weg in de zachte sneeuw. Aan dezen kant liggen ook de houten koe-stallen, die daar met behulp van studenten uit Zürich gebouwd zijn. Vroeger lagen de stallen een eindje boven het dorp, maar bij een lawinestorting, eenige jaren geleden, werden er vele vernietigd. Vrijwillige hulpkrachten werden opgeroepen om de schade te herstellen. Studenten boden hun werkkraft aan en werden bij de bewoners ingekwartierd, die ook voor de voeding zorgden. Nieuwe stallen werden nu op een meer beschutte plek gebouwd en voorzorgsmaatregelen werden genomen tegen eventuele verdere sneeuwstoringen. Zoo werd Bosco, evenals het aan de Maggia gelegen plaatsje Someo, na een ramp door vrijwillige hulp weer op de been geholpen ³⁾. ☒ Nadat ik me met moeite een weg heb gebaan door de sneeuwhoopen en het dorpje aan alle kanten doorkruist heb, begin ik aan den terugtocht te denken. Maar, hoewel de zon reeds vrij laag boven den sneeuwmuur staat, wil ik toch eerst nog ergens thee zien te krijgen en een half uurtje uitrusten. ☒ Dus dan maar op zoek naar het dorps-hotel . . . . OP BEZOEK EN DAN TERUG. Door den onregelmatigen huizenbouw kan ik het dorps-hotel niet dadelijk vinden. En dat

1) Zie: Hans Schmid-„Spaziergänge im Tessin“.

2) Zie: Dr. J. J. Dickenmann. „Gurin oder Bosco“. Vortrag gehalten in der Gesellschaft für deutsche Sprache in Zürich.

3) Zie: Hélène Monastier: „Someo. Freiwilliger Zivildienst.“ Herausgegeben von der Schweizerischen Zentralstelle für Friedensarbeit.

GEZICHT VAN DE BOERDERIJ „DE SCHIPBORG” BIJ ANLOO NAAR DEN WEG

is tot mijn geluk, want nu kom ik veel typischer terecht. In een bakkerij, waar ik naar een theegelegenheid vraag, noodigt de vrouw mij boven in de huiskamer te komen. ☼ Het is een van licht hout opgetrokken, laag vertrek. Het doet me denken aan de langwerpige kajuit van een woonschip. Een klein vierkant raam staat wijd open en laat heerlijk warme zon binnen. Op de lage houten bank onder het raam ga ik zitten en koester me als een poes in de zonnestralen. Die komen in breede dansende lichtbundels door het venster naar binnen gegleden. ☼ Het uitzicht op het sneeuwlandschap buiten is prachtig. Als een schilderij, omlijst door het houten raamkozijn, ligt daar heel de wijde open bergkom, stralend van avondzon, glanzend van licht. En vredig, warm toegedekt onder een deken van zacht wit dons, staan de huisjes van het kleine bergdorp bijeen in gouden glans. ☼ De jonge bakkersvrouw, met haar blozend gebruidgezicht en dik zwart krulhaar, is in een kleine keuken naast het woonvertrek verdwenen om thee te maken. Nooit zag ik een kamer zoo vol met snuisterijen, ornamentjes en andere versieringen, als deze kleine scheepsroef. Poppetjes, huisjes, Mariakapeltjes, beestjes, papieren bloempotjes met kunstbloemen, ieder hoekje van de kamer staat ervolvan. En aan den muur hangen kleurige platen, vergulde kruisjes en ook veel spreuken. ☼ De Boscobewoners deden vroeger veel aan houtsnij- en verguldwerk, en ik denk dat deze kamer daar getuigenis van geeft. Maar nu gaan de jonge mannen, evenals elders in Tessino, liever naar het buitenland en ook naar Amerika, om daar een broodwinning te zoeken. ☼ De vrouw brengt een keurig theeblaadje met bijzonder geurige thee en knappende biscuit. Ik had niet gedacht in het verre afgelegen Bosco zulke lekkere thee te zullen drinken. Er staat een naaimachine op de tafel en de vrouw komt huiselijk bij me zitten naaien. In den hoek van het vertrek staat een platte tafel of lage kast, ik kan niet uitmaken wat voor een meubelstuk het is en vraag er de vrouw naar. Het is een steenen kachel, zegt ze. In den winter zit men er tegen aan of ook wel er boven op, de eenige manier om warm te blijven. Dan neemt ze me mee naar de bijkeuken en toont me het gat, een wijde zwarte opening, waar de kachel

met hout gestookt wordt. ☼ De zon zendt nog juist een laatsten groet over den rotsmuur, als ik verkwikt en uitgerust den terugtocht aanvaard. Bosco, in zijn hooge lichtkom, baadt nog steeds in gouden zonneglans. En zoo houd ik het in mijn herinnering vast, een beeld van zon en licht. ☼ Maar uit het dal is alle zon reeds lang weggestorven. Grijs en koud staan de rotsbergen, duister gapen de bosschen. Alleen het sneeuwpad, glad en wit, trekt een lichtende streep door het donkere dal . . . .

Oud en Nieuw in 't „oude landschap”

(Slot van bladz. 195)

HIELDEN veel boeren vroeger een hond om in den karnmolen te laten loopen en daardoor het handkarnen te vermijden, sinds de melk dadelijk naar de fabriek gaat, is dat niet meer noodig en trekt „Turk” of „Sultan” de melkkan en is bij deze nieuwe werkwijze ook onmisbaar. Niet alleen de buitenkant en de omgeving der boerenhuizen is veranderd, ook van binnen ziet zoon nieuwe boerderij er heel anders uit dan de oude woning. ☼ In de oude woning was alles vrijwel uitsluitend op het bedrijf ingesteld. De groote dorschdeel met leem aangestampt en met smidsstof gekleurd, waar aan weerszijden de stallen en hokken met een deur naar de schuur (deel) waren aangebracht, was het voornaamste stuk van het huis. ☼ Op de balken boven de deel werd het hooi en het koren geborgen. Wilde men er van gebruiken om te voeren of om het te dorschen, dan gooide men den benodigden voorraad door de „balkenslop”, dat was een opening ongeveer in het midden, naar beneden op den dorschvloer. ☼ Een deur gaf van de deel toegang tot het woonvertrek, terwijl een smal gangetje tusschen de hokken en den binnenmuur naar een deur leidde, die toegang tot het hofje gaf voor de keukeramen. ☼ Tegenover de „deelendeur” bevond zich in de keuken de breede schoorsteen, waaronder het vuur brandde op de ruime vuurplaat. Boven het vuur, onder den hoogen schouw, hing de ketel er rondomheen stonden potten en

pannetjes, terwijl in den hoek de tang stond en een heidebezempje lag, dat diende om af en toe de asch bij te veegen. Achter den schoorsteen was de muur met dikwijls fraaie tegels (esters) bedekt en een ijzeren plaat met, vaak bijbel-

sche, voorstellingen versierd, stond achter het vuur. Ook deze esters vertoonden meestal voorstellingen uit den bijbel. ☼ Opdenschoorsteenmantel (b o s s e m) prijkten eenige tinnen of porseleinen schotels. Soms ook waren die schotels van Delftsch aardewerk en stonden er enkele vazen (bekers) tusschen. ☼ Aan de eene zijde twee ramen met kleine, meestal groen gekleurde ruiten, waartusschen een tafel, met eenig

„koffiegoed” er op en een spiegel er boven. Langs den wand daar tegenover stonden voor de bedden een aantal knopstoelen netjes op een rij. Ter weerszijden van de deur een kabinet, waarop mooie kommen en boven de deur een „letterdoek” in lijst. Een rondetafel aan den haardkant, waarboven de lamp, ziedaar het meest voorkomend interieur. ☼ Rondomdenhaard een vloer van steenen, verder in de heel oude huizen een leemen deel, die keurig onderhouden werd. In de eenigszins nieuwere vond men reeds een donkerrood geverfde houten vloer met matjes voor de deuren. ☼ Naast de bedden was een

deur die naar de z.g.n. geut voerde. Hier werden op planken potten en pannen bewaard, terwijl ook de emmers en het „melkgoed” er een plaats vonden. ☼ Aan de grootere huizen had men soms een tweetal kamers, de eene was de bakkamer, waar ook de voorraden voor huishoudelijk gebruik werden bewaard, de andere had meestal een tweetal bed-

steden, waar de leden van 't gezin sliepen, die in de keuken niet konden worden ondergebracht. Als „kamer” had deze ruimte weinig beteekenis in de meeste huizen. ☼ Stonden de oude huizen met de schuur naar de straat, de nieuwe

boerderijen werden zoo gebouwd, dat ook het woongedeelte op de dorpsstraat kon zien. De schuren, nu meestal twee, waarvan de eene voor berging van wagens en gereedschappen dient, terwijl in de andere de hooi- en korenvakken benevens de stallen zijn. In de stallen vindt men drinkwaterleidingen, terwijl ook de hokken modern en ruim zijn. Maai- en dorschmachines vervangen zeis (zwa) en dorschvlegel, een pomp

neemt de plaats van de oude put in en electrisch licht vervangt het oude „schienvat” waarin het vaak walmend olielampje een karig licht verspreidde. ☼ De „keuken” is een woon-

kamer geworden, waar meer moderne meubels de oude hebben verdrongen, de bakkamer is verdwenen en de kamer heeft vaak den aanblik van een modern salon, waargemakkelijke stoelen, een buffet en vulkachel van veranderde tijden spreken. Ook de bedden zijn verdwenen en in de moderne slaapkamers nemen losse of vaste ledikanten de plaats in van de oude afgesloten bedsteden. ☼ Het beeld van een zeer moderne boerderij biedt wel

EEN NIEUW TYPE BOERENHOEVE IN DRENTE, WAARVAN DE SCHUUR NOG NAAR DE DORPSSTRAAT IS GEBOUWD

DE BOERDERIJ „DE SCHIPBORG” BIJ ANLOO

„de Schipborg” bij het gehuchtje Schipborg in de gemeente Angiëne en praktische waarde hebben gewonnen, hebben ze aan boerderijen passen niet in het landschap. Ze zullen er nimmer één mede worden, zooals de oude Saksische woningen dat waren.